

Sprawozdanie
Rady Ministrów z realizacji
ustawy z dnia 4 lutego 2011 r.
o opiece nad dziećmi w wieku
do lat 3 w 2024 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Zmiany prawne	3
3. Charakterystyka systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – stan prawny w okresie objętym sprawozdaniem	4
3.1 Formy opieki nad małymi dziećmi	4
3.2 Żłobek i klub dziecięcy	5
3.3 Dzienny opiekun	6
3.4 Niania	7
3.5 Nadzór i odpowiedzialność za realizację zadań wynikających z ustawy	7
4. Kadra w instytucjach opieki nad dziećmi (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie).....	9
4.1 Kwalifikacje kadry	9
4.2 Szkolenie osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3.....	10
5. Realizacja ustawy	11
5.1 Żłobki	16
5.2 Kluby dziecięce.....	17
5.3 Dzienni opiekunowie	19
5.4 Nianie	19
6. Opłaty i wydatki na realizację zadań wynikających z ustawy.....	19
7. Program wspierania rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka „Aktywny Rodzic”	20
8. Program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat „Aktywny Maluch” 2022–2029.....	24
8.1 Realizacja resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Aktywny Maluch – Pierwszy dzienny opiekun w gminie 2024.	25
8.2 Realizacja konkursu Akademia Wsparcia – krajowy system wspierania rozwoju opieki wczesnodziecięcej w Polsce – 2024–2026.....	27
9. Dofinansowanie wynagrodzeń w postaci dodatku motywacyjnego oraz kosztów składek od tych wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w samorządowych instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na lata 2024–2027	28
10. Podsumowanie.....	29
11. Spis tabel i wykresów	32

1. Wprowadzenie

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2011 r. nr 45 poz. 235), zwanej dalej „ustawą”, Rada Ministrów jest zobowiązana do corocznego przedstawiania Sejmowi i Senatowi, w terminie do dnia 30 września, sprawozdania z realizacji ustawy.

Przedkładane sprawozdanie przedstawia ocenę funkcjonowania ustawy w 2024 r. oraz wskazuje na kierunki działań podejmowanych w celu zapewnienia rodzicom i opiekunom dzieci do lat 3 większych możliwości godzenia życia rodzinnego i zawodowego. W kontekście wyzwań demograficznych oraz potrzeb zgłaszanych przez rodziny, rozwój instytucji opieki nad najmłodszymi dziećmi – żłobków, klubów dziecięcych i opiekunów dziennych – pod względem ich dostępności terytorialnej i finansowej, pozostaje jednym z kluczowych priorytetów polityki rodzinnej państwa.

Rok 2024 był okresem dalszego umacniania systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, zarówno poprzez działania legislacyjne, jak i finansowe, które przyczyniły się do zwiększenia dostępności oraz poprawy jakości usług opiekuńczych.

Jednym z najważniejszych mechanizmów służących realizacji powyższego priorytetu jest ustawa z dnia 15 maja 2024 r. o wspieraniu rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka „Aktywny rodzic” (Dz. U. poz. 858, z późn. zm.), która weszła w życie 1 października 2024 r. wprowadzając 3 nowe świadczenia: „aktywni rodzice w pracy”, „aktywnie w żłobku” i „aktywnie w domu”.

2. Zmiany prawne

Wśród barier wskazywanych przez rodziców w posiadaniu potomstwa Polacy wskazują również brak instytucji opieki dostępnej nie tylko terytorialnie, ale i finansowo, a także brak zaufania do jakości świadczonej opieki nad dziećmi w żłobkach i innych instytucjach opieki nad najmłodszymi dziećmi. Z tego względu w 2024 r. wprowadzone zostały daleko idące zmiany prawne służące zwiększeniu dostępności miejsc i podnoszeniu jakości świadczonych usług w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do 3 roku życia.

Przede wszystkim należy omówić rozwiązania wprowadzone ustawą o wspieraniu rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka „Aktywny rodzic”. Nowe rozwiązania określone tą ustawą nie zostały co prawda wprowadzone do ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, ale bezpośrednio przekładają się na zapewnienie dzieciom opieki żłobkowej. Ustawa o wspieraniu rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka – „Aktywny rodzic”, wprowadziła bowiem świadczenie „aktywnie w żłobku” stanowiące realne wsparcie rodziców w obniżeniu ponoszonych przez nich wydatków na opiekę w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Świadczenie to wynosi 1500 zł lub do 1900 zł miesięcznie w przypadku dziecka z niepełnosprawnością, nie więcej niż wysokość opłaty, jaką rodzic ponosi za pobyt dziecka w instytucji opieki.

Ponadto w 2024 r. dokonano istotnych zmian w zakresie przepisów dotyczących standardów opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2024 r. w sprawie standardów opieki sprawowanej nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. poz. 1882). Rozporządzenie to jest odpowiedzią na potrzeby i oczekiwania społeczne dotyczące ujednolicenia standardów opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w tym wytycznych edukacyjnych, spowodowanych fakultatywnym do tej pory charakterem ich wprowadzania. Rozporządzenie stanowi wypełnienie kamienia milowego A57G – „Przyjęcie norm jakości w zakresie opieki nad dziećmi, w tym wytycznych w zakresie edukacji i standardów usług opieki nad dziećmi w wieku poniżej trzeciego roku życia”, realizowanego w ramach reformy A.4.2. Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. W rozporządzeniu opracowano standardy niezbędne, jakie musi spełnić podmiot tworzący instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, aby mógł zostać wpisany do rejestru żłobków i klubów dziecięcych albo do wykazu dziennych opiekunów (bądź jakie musi spełnić w określonym czasie, aby nie zostać wykreślony z rejestru lub wykazu) oraz określono standardy niezbędne i fakultatywne do spełnienia w trakcie prowadzenia działalności polegającej na sprawowaniu opieki nad dziećmi do lat 3. Wdrożenie standardów będzie obowiązkowe od 1 stycznia 2026 r. w części dotyczącej standardów niezbędnych do osiągnięcia oraz będzie wskazywało na standardy fakultatywne, czyli obszary rozwoju instytucji opieki podnoszące jakość opieki wraz ze wskazaniem jak należy je monitorować i ewaluować.

3. Charakterystyka systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – stan prawny w okresie objętym sprawozdaniem

3.1 Formy opieki nad małymi dziećmi

Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna lub nianię.

Każda z ww. form opieki ma swoją specyfikę i odpowiada na inne zapotrzebowanie rodziców. Opieka nad dzieckiem w formach określonych w ustawie może być sprawowana do zakończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia lub w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym do ukończenia przez dziecko 4. roku życia.

W ramach opieki realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna. Prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2024 r. poz. 236, z późn. zm.) i wymaga wpisu do prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta rejestru żłobków i klubów dziecięcych. Wpisu wymaga również prowadzenie opieki przez dziennego opiekuna – do wykazu dziennych opiekunów.

Do rejestru żłobków i klubów dziecięcych mogą zostać wpisane tylko te żłobki i kluby dziecięce, które spełniają standardy określone w ustawie i rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy (Dz. U. z 2019 r.

poz. 72). Podobnie, do wykazu dziennych opiekunów mogą zostać wpisane jedynie osoby spełniające wymogi ustawy.

3.2 Żłobek i klub dziecięcy

Opieka w żłobku jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia lub w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4. rok życia.

Natomiast opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 1. roku życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia, a w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4. rok życia.

Opieka żłobka lub klubu dziecięcego obejmuje do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka (w szczególnie uzasadnionych przypadkach wymiar ten może być, na wniosek rodzica dziecka, wydłużony za dodatkową opłatą).

Żłobki i kluby dziecięce mogą tworzyć jednostki samorządu terytorialnego, zwane dalej zamiennie: „JST” (gminy, powiaty, województwa), instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Do zadań żłobka lub klubu dziecięcego należy zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka, oraz prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.

Żłobek lub klub dziecięcy zapewnia przebywającym w nim dzieciom wyżywienie zgodne z wymaganiami dla danej grupy wiekowej wynikającymi z aktualnych norm żywienia dla populacji polskiej, opracowywanych przez Instytut Żywności i Żywienia im. prof. dr med. Aleksandra Szczygła w Warszawie (od 2021 r. w strukturach Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy).

W żłobku jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne, dziecko wymagające szczególnej opieki lub dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia – maksymalnie nad pięciorgiem dzieci.

W klubie dziecięcym jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne lub dziecko wymagające szczególnej opieki, maksymalnie nad pięciorgiem dzieci.

Ponadto w żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną.

W lokalu, w którym tworzony i prowadzony jest żłobek, wymagane jest jedno pomieszczenie przeznaczone na pobyt dzieci, przy czym należy zapewnić dzieciom miejsce do odpoczynku.

Powierzchnia pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt od 3 do 5 dzieci wynosi co najmniej 16 m². W przypadku liczby dzieci większej niż 5 powierzchnia pomieszczenia ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko, z tym że o co najmniej 2 m², jeżeli czas pobytu dziecka nie przekracza 5 godzin dziennie i co najmniej 2,5 m², jeżeli czas pobytu dziecka przekracza 5 godzin dziennie.

Warunki lokalowe dla klubów dziecięcych są analogiczne z wymogami dla żłobków, przy czym kluby dziecięce są instytucjami mniejszymi i bardziej kameralnymi niż żłobki – mogą mieć nie więcej niż 30 miejsc.

3.3 Dzienny opiekun

Dziennym opiekunem jest osoba fizyczna sprawująca opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia (4. rok życia w sytuacji analogicznej jak w przypadku pobytu w żłobku i klubie dziecięcym), zatrudniana przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

Umowa o świadczenie usług zawierana z dziennym opiekunem określa warunki wykonywania pracy przez dziennego opiekuna, w tym m.in.: strony umowy, cel i przedmiot umowy, czas i miejsce sprawowania opieki, liczbę dzieci powierzonych opiece, obowiązki dziennego opiekuna, wysokość wynagrodzenia oraz sposób i termin jego wypłaty, czas, na jaki umowa została zawarta, warunki i sposób zmiany, a także rozwiązania umowy oraz warunki czasowego niesprawowania opieki, w szczególności związanego z wypoczynkiem dziennego opiekuna.

Dzienny opiekun może sprawować opiekę nad dziećmi także w ramach własnej działalności gospodarczej.

Dzienny opiekun sprawuje opiekę w domu lub mieszkaniu spełniającym warunki zapewniające bezpieczną opiekę nad dziećmi. Podmiot zatrudniający dziennego opiekuna może udostępnić lub wyposażyć lokal w celu sprawowania opieki przez dziennego opiekuna.

Dzienny opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie pięciorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki, maksymalnie nad trojgiem dzieci.

Możliwe jest zwiększenie liczby dzieci powierzonych opiece dziennego opiekuna (do ośmiorga dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki – do pięciorga dzieci), przy spełnieniu łącznie dwóch warunków – zgody wszystkich rodziców oraz zapewnienia dziennemu opiekunowi pomocy rodzica.

Przy określaniu liczby dzieci, nad którymi opiekę może sprawować dzienny opiekun, należy również brać pod uwagę możliwości lokalowe.

Zorganizowanie opieki sprawowanej przez dziennego opiekuna nie wymaga tak dużych nakładów finansowych, jak np. w przypadku utworzenia żłobka, czy klubu dziecięcego. Opieka jest sprawowana w warunkach domowych, a czas sprawowania opieki przez dziennego opiekuna jest efektywniej dopasowany do czasu pracy rodziców.

Dzienny opiekun jest formą opieki przeznaczoną dla małej liczby dzieci. Daje możliwość zorganizowania instytucjonalnej opieki szczególnie w niewielkich gminach wiejskich, gdzie nie ma potrzeby otwierania żłobka bądź klubu dziecięcego ze względu na niewielką liczbę dzieci w wieku żłobkowym.

3.4 Niania

Niania jest formą opieki indywidualnej nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia (4. rok życia w sytuacji analogicznej jak w przypadku pobytu w żłobku, klubie dziecięcym, u dziennego opiekuna), sprawowanej przez osobę zatrudnioną w tym celu przez rodziców dziecka, na podstawie umowy uaktywniającej.

Umowa jest zawierana w formie pisemnej i określa m.in.: strony umowy, jej cel i przedmiot, czas i miejsce sprawowania opieki, liczbę dzieci powierzonych opiece, obowiązki niani, wysokość wynagrodzenia oraz sposób i termin jego wypłaty, czas, na jaki umowa została zawarta, a także warunki, sposób zmiany oraz rozwiązania umowy.

W przypadku spełnienia określonych niżej warunków, za nianię opłacane są z budżetu państwa przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) składki na ubezpieczenia społeczne (ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe) oraz ubezpieczenie zdrowotne od podstawy stanowiącej kwotę nie wyższą niż połowa wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego zgodnie z przepisami o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Od nadwyżki nad kwotę 50% minimalnego wynagrodzenia składki za nianię opłaca rodzic.

Warunkiem skorzystania z tego rozwiązania jest praca zawodowa obojga rodziców dziecka (lub rodzica, w przypadku osoby samotnie wychowującej dziecko) oraz sprawowanie opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 (wyjątkowo – w przypadkach wskazanych w ustawie – do 4 lat). Jednocześnie konieczne jest zgłoszenie niani do ZUS w terminie 7 dni od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia wykonywania pracy.

Za pośrednictwem ZUS, w sposób wyżej określony, z budżetu państwa, opłacane są składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne za nianie zatrudniane także przez rodziców albo rodzica samotnie wychowującego dziecko, którzy świadczą usługi na podstawie umowy cywilnoprawnej stanowiącej tytuł do ubezpieczeń społecznych, prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą lub działalność rolniczą.

3.5 Nadzór i odpowiedzialność za realizację zadań wynikających z ustawy

Zadania z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 są zadaniem własnym gminy. Omawiana ustawa nakłada na gminę dwa rodzaje zadań własnych: obligatoryjne i fakultatywne

(realizowane w takim zakresie, w jakim jest to możliwe ze względu na środki posiadane w budżecie oraz lokalne potrzeby).

Zadania obligatoryjne gminy w zakresie organizacji i funkcjonowania opieki nad małymi dziećmi obejmują:

- 1) nadzór nad żłobkami, klubami dziecięcymi oraz dziennymi opiekunami w zakresie warunków i jakości świadczonej opieki, a także zgodności danych zawartych odpowiednio w rejestrze lub wykazie ze stanem faktycznym oraz wywiązywanie się podmiotów prowadzących żłobki i kluby dziecięce oraz zatrudniających dziennych opiekunów z obowiązku sporządzania i przekazywania sprawozdań, a także wywiązywania się z obowiązku obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna w związku z otrzymaniem dofinansowania, o którym mowa w art. 64c ustawy;
- 2) wydawanie opinii potwierdzającej spełnienie wymagań sanitarno-lokalowych w przypadku klubów dziecięcych;
- 3) udzielanie wyjaśnień oraz przekazywanie wytycznych w sprawie warunków sanitarno-lokalowych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy;
- 4) ustalanie przez radę gminy, w drodze uchwały, maksymalnej wysokości opłaty za pobyt dziecka w żłobku lub klubie dziecięcym utworzonym przez gminę albo u dziennego opiekuna zatrudnionego przez gminę oraz maksymalną wysokość opłaty za wyżywienie (odpowiednio, do zadań rady powiatu lub sejmiku województwa należy ustalanie w drodze uchwały maksymalnej wysokości opłaty za pobyt dziecka i jego wyżywienie w instytucjach opieki prowadzonych przez te jednostki);
- 5) prowadzenie rejestru żłobków i klubów dziecięcych;
- 6) prowadzenie wykazu podmiotów zatrudniających dziennych opiekunów oraz dziennych opiekunów przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta;
- 7) realizację obowiązku sprawozdawczego.

Natomiast zadania fakultatywne gmin w zakresie opieki nad małymi dziećmi są następujące:

- 1) przeprowadzanie, przed dokonaniem wpisu do wykazu dziennych opiekunów oraz podmiotów zatrudniających dziennych opiekunów, wizytacji lokalu, w którym sprawowana będzie opieka przez dziennego opiekuna;
- 2) zlecanie organizacji opieki nad dziećmi;
- 3) określanie przez radę gminy, w drodze uchwały, warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od ponoszenia opłat;
- 4) podejmowanie przez radę gminy uchwały w sprawie wysokości i zasad ustalania oraz rozliczania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobek lub klub dziecięcy, lub zatrudniających dziennych opiekunów, na każde dziecko objęte opieką w żłobku, klubie dziecięcym lub przez dziennego opiekuna.

4. Kadra w instytucjach opieki nad dziećmi (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie)

4.1 Kwalifikacje kadry

Osoby zatrudnione do wykonywania pracy lub świadczenia usług dla żłobka lub klubu dziecięcego, w tym personel pomocniczy, nie mogą figurować w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym, a także nie mogą być skazane prawomocnym wyrokiem za inne przestępstwo umyślne.

W przypadku żłobków i klubów dziecięcych niepublicznych kwestia kwalifikacji personelu pomocniczego pozostawiona jest swobodnej decyzji podmiotu prowadzącego żłobek lub klub dziecięcy. Natomiast pracownicy w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez gminy mają status pracowników samorządowych.

W związku z powyższym w zakresie zatrudniania oraz minimalnych wymagań kwalifikacyjnych dla pracowników zatrudnianych na stanowiskach pomocniczych i obsługi w tych placówkach mają zastosowanie stosowne przepisy dotyczące pracowników samorządowych. Wszystkie osoby zatrudnione w żłobku lub klubie dziecięcym na stanowiskach związanych z bezpośrednim sprawowaniem opieki nad dziećmi powinny posiadać kwalifikacje: pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego, pedagoga społeczno-wychowawczego, pedagoga wczesnej edukacji, terapeuty pedagogicznego. Mogą to być również osoby, które ukończyły studia lub studia podyplomowe na kierunku lub specjalności: wczesne wspomaganie rozwoju, wspomaganie rozwoju dzieci w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w żłobkach i przedszkolach, edukacja prorozwojowa, pedagogika małego dziecka, psychologia dziecięca, psychologia wspierania rozwoju i kształcenia lub psychologia wychowawcza.

Opiekunem może być także osoba, która odbyła nie wcześniej niż 2 lata przed podjęciem zatrudnienia na tym stanowisku szkolenie z udzielania dziecku pierwszej pomocy oraz posiada co najmniej wykształcenie:

- 1) wyższe na dowolnym kierunku, którego program obejmuje zagadnienia związane z opieką nad małym dzieckiem lub jego rozwojem i odbyła 80-godzinne szkolenie w celu uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy oraz umiejętności lub
- 2) średnie lub średnie branżowe oraz co najmniej roczne doświadczenie w pracy z dziećmi w wieku do lat 3 (przy czym jeśli osoba ta nie pracowała z dziećmi w wieku do lat 3 przez okres co najmniej 6 miesięcy bezpośrednio przed podjęciem zatrudnienia jako opiekun, zobowiązana jest w ciągu 6 miesięcy od rozpoczęcia pracy na stanowisku opiekuna odbyć 80-godzinne szkolenie w celu uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy oraz umiejętności) lub przed zatrudnieniem jako opiekun w żłobku lub w klubie dziecięcym odbyła 280-godzinne szkolenie, z czego co najmniej 80 godzin w formie zajęć praktycznych, polegających na sprawowaniu opieki nad dzieckiem pod kierunkiem posiadającego stosowne kwalifikacje opiekuna.

Dyrektorem żłobka może być osoba, która posiada wykształcenie wyższe i co najmniej 3 lata doświadczenia w pracy z dziećmi albo co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe oraz 5 lat doświadczenia w pracy z dziećmi.

W żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną.

Osobą kierującą pracą klubu dziecięcego może być osoba posiadająca kwalifikacje wymagane od opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym.

W przypadku dziennego opiekuna, osoba, która nie pracowała z dziećmi w wieku do lat 3 przez okres co najmniej 12 miesięcy bezpośrednio przed podjęciem zatrudnienia jako dzienny opiekun, obowiązana jest odbyć 160-godzinne szkolenie, a w przypadku gdy posiada kwalifikacje pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego, pedagoga społeczno-wychowawczego, pedagoga wczesnej edukacji, terapeuty pedagogicznego lub ukończyła studia lub studia podyplomowe na kierunku lub specjalności: wczesne wspomaganie rozwoju, wspomaganie rozwoju dzieci w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w żłobkach i przedszkolach, edukacja prorozwojowa, pedagogika małego dziecka, psychologia dziecięca, psychologia wspierania rozwoju i kształcenia lub psychologia wychowawcza – 40-godzinne szkolenie uzupełniające, w tym z zakresu udzielania dziecku pierwszej pomocy.

Ponadto dyrektorem żłobka, osobą kierującą pracą klubu dziecięcego oraz osobą prowadzącą żłobek lub klub dziecięcy (w przypadku osób fizycznych), opiekunem, pielęgniarką, położną, wolontariuszem w żłobku lub klubie dziecięcym oraz dziennym opiekunem może być osoba, która:

- 1) daje rękojmię należytego sprawowania opieki nad dziećmi;
- 2) nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie została jej zawieszona ani ograniczona;
- 3) wypełnia obowiązek alimentacyjny, w przypadku gdy taki obowiązek został nałożony na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd;
- 4) nie figuruje w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym;
- 5) nie została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne.

4.2 Szkolenie osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3

Szkolenia kandydatów do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 przeprowadzane są przez różne instytucje szkoleniowe na podstawie programów szkoleń zatwierdzonych decyzją ministra właściwego do spraw rodziny. Programy szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym oraz dziennego opiekuna opracowywane są na podstawie zakresów programów szkoleń określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym

oraz dziennego opiekuna (Dz.U. z 2024 r. poz. 1602), które zawiera minimalne wymagania dotyczące tematyki poszczególnych rodzajów szkoleń.

W 2024 r. minister właściwy do spraw rodziny wydał 51 decyzji dotyczących ww. programów szkoleń, w tym 49 decyzji zatwierdzających programy szkoleń.

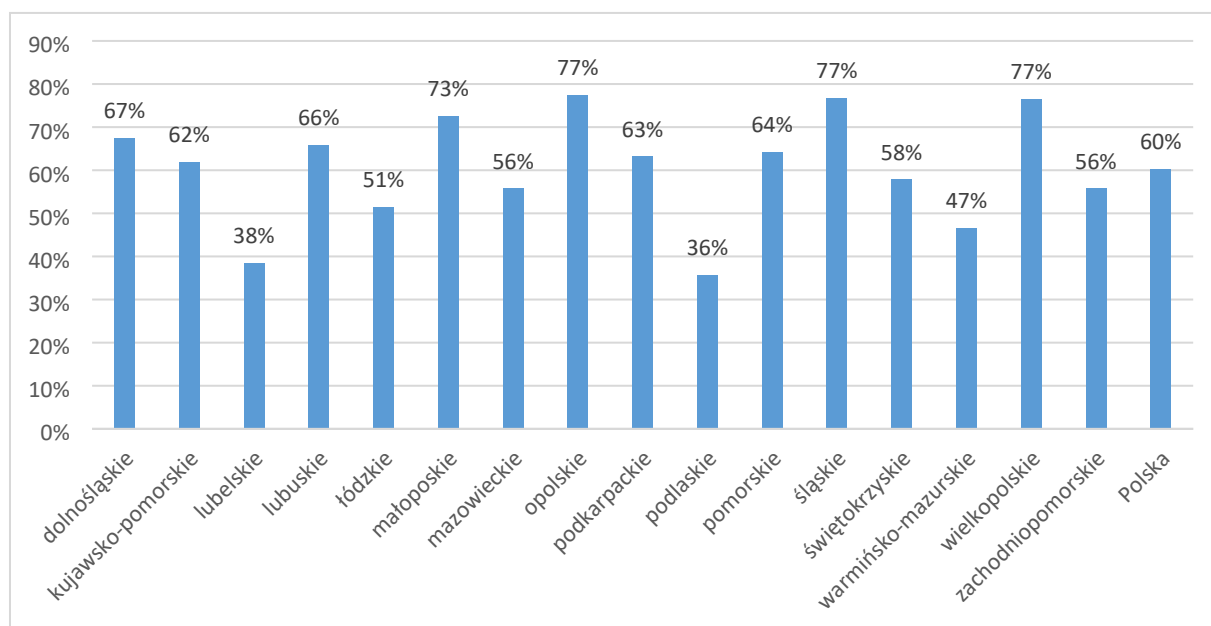
Programy szkoleń zatwierdzone przez ministra właściwego do spraw rodziny przed dniem wejścia w życie Rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 września 2023 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym oraz dziennego opiekuna zachowały moc przez okres 12 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia zmieniającego tj. do 10 października 2024 r., nie dłużej jednak niż przez okres 5 lat od dnia ich zatwierdzenia.

5. Realizacja ustawy

Kolejny rok funkcjonowania ustawy pokazuje systematyczny wzrost liczby instytucji opieki nad małymi dziećmi, liczby miejsc opieki oraz liczby dzieci przebywających w tych instytucjach.

Na koniec 2024 r. instytucje opieki – żłobki, kluby dziecięce oraz dzienni opiekunowie – funkcjonowały w 1 538 gminach, czyli w 62,1% wszystkich gmin w Polsce (na koniec 2023 r. było to 1 372 gminy, co stanowiło 55,4%). Instytucje te funkcjonowały w 713 gminach wiejskich, tj. w 48,7% wszystkich gmin wiejskich (na koniec 2023 r. było to 605 gmin, co stanowiło 41,3% wszystkich gmin wiejskich). Szczegółowe informacje z podziałem na województwa przedstawia wykres 1.

Wykres 1 Odsetek gmin z instytucjami opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2024 r.

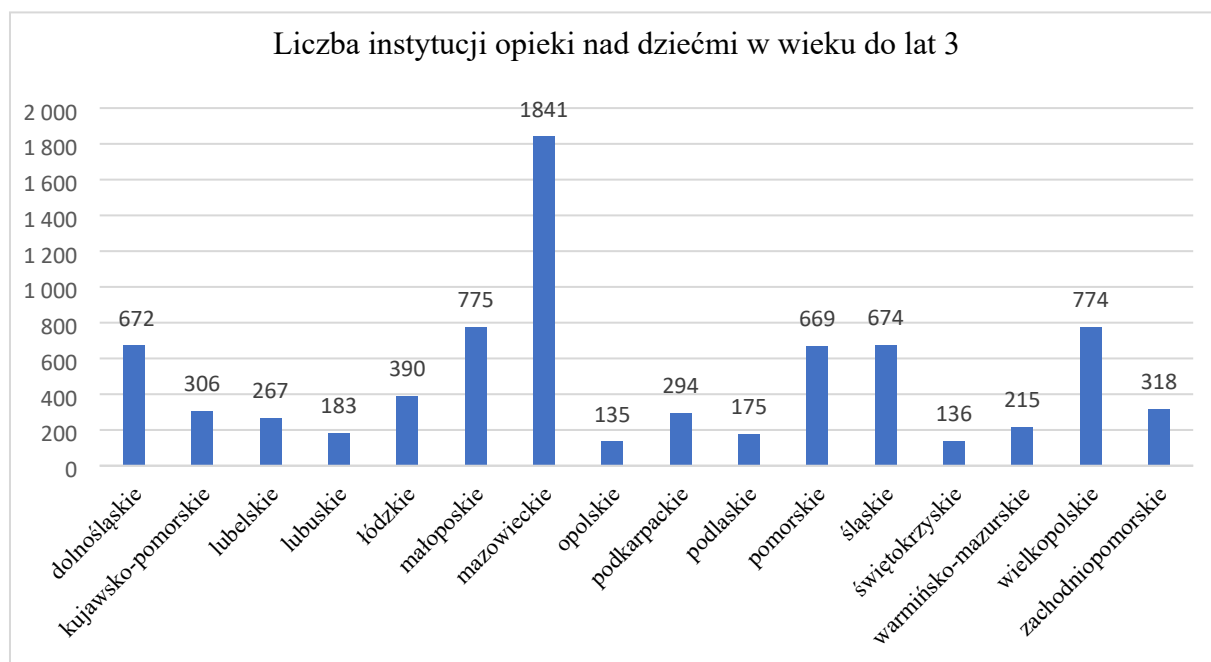
Źródło: Analiza MRPiPS na podstawie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2024 r. (stan na 31 grudnia)

Na koniec 2024 r. funkcjonowały 7 824 instytucje (na koniec 2023 r. – 7 578), w tym 4 776 żłobków (2023 r. – 4 580), 896 klubów dziecięcych (2023 r. – 882) i 2 152 dziennych opiekunów (2023 r. – 2 116). W gminach wiejskich funkcjonowało 1 323 instytucje, co oznacza wzrost o 9% (2023 r. – 1 214), z tego 826 żłobków (2023 r. – 766), 249 klubów dziecięcych (2023 r. – 226) i 248 dziennych opiekunów (2023 r. – 222). W gminach miejsko-wiejskich funkcjonowało 1 553 instytucji, co oznacza wzrost o 7,9% (2023 r. – 1 440), z tego 1047 żłobków (2023 r. – 960), 228 klubów dziecięcych (2023 r. – 220) i 278 dziennych opiekunów (2023 r. – 260).

Wśród instytucji sprawujących opiekę nad dziećmi 61% to żłobki, 11% to kluby dziecięce a 28% to dzienni opiekunowie.

Szczegółowe informacje z podziałem na województwa przedstawia wykres 2.

Wykres 2 Liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na koniec 2024 r.

Źródło: Analiza MRPiPS na podstawie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2024 r. (stan na 31 grudnia)

W 2024 r. instytucje opieki – żłobki, kluby dziecięce i dzienni opiekunowie – oferowały łącznie 237,3 tys. miejsc, w tym 33 tys. miejsc na terenach wiejskich, podczas gdy w 2023 r. było to odpowiednio 226,4 tys. i 29,8 tys. miejsc. Najwięcej miejsc opieki, bo 86,5% wszystkich miejsc, oferowały, tak jak w latach ubiegłych, żłobki. Natomiast kluby dziecięce oferowały 7,8%, a dzienni opiekunowie 5,7%.

Tabela 1 Liczba instytucji oraz liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011–2024

Rok	Liczba				Liczba miejsc opieki			
	instytucji ogółem	żłobków	klubów dziecięcych	dziennych opiekunów	ogółem	żłobki	kluby dziecięce	dzienni opiekunowie
2011	571	523	48	0	32 053	31 844	209	0
2012	926	791	105	30	39 967	39 236	652	79
2013	1 511	1 243	212	56	56 042	53 032	2 890	120
2014	2 493	1 667	384	442	71 386	65 081	5 764	541
2015	2 990	1 967	453	570	83 960	75 756	7 389	815
2016	3 451	2 272	515	664	95 419	86 185	8 332	902
2017	4 271	2 616	629	1 026	111 348	99 255	10 756	1 337
2018	5 080	3 155	676	1 249	144 922	126 592	11 871	6 459
2019	5 982	3 671	733	1 578	172 208	149 388	13 545	9 275
2020	6 356	3 985	795	1 576	189 269	164 843	14 982	9 444
2021	6 738	4 270	831	1 637	205 031	178 737	16 163	10 131
2022	7 452	4 494	890	2 068	222 184	191 833	17 540	12 811
2023	7 578	4 580	882	2 116	226 405	195 744	17 705	12 956
2024	7 824	4 776	896	2 152	237 321	205 333	18 421	13 567

Źródło: Sprawozdania z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011–2024. Sprawozdania z roku 2011 i 2012 nie ujmują liczby miejsc w podmiotach niepublicznych.

Tabela 2 Liczba dzieci w wieku 1–2 lata na miejsce w żłobku, klubie dziecięcym i u dziennego opiekuna

Lp.	Województwa	liczba miejsc opieki	Liczba dzieci na 1 miejsce opieki
1	dolnośląskie	23 437	2
2	kujawsko-pomorskie	11 153	3
3	lubelskie	9 275	3
4	lubuskie	6 574	2
5	łódzkie	12 149	3
6	małopolskie	23 818	3
7	mazowieckie	43 200	2
8	opolskie	6 352	2
9	podkarpackie	11 372	3
10	podlaskie	6 770	3
11	pomorskie	15 812	3
12	śląskie	24 633	2
13	świętokrzyskie	4 819	3
14	warmińsko-mazurskie	5 919	3
15	wielkopolskie	21 967	3
16	zachodniopomorskie	10 071	2
	POLSKA	237 321	2

Źródło: Sprawozdanie z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2024 r. (stan na 31 grudnia) oraz dane GUS w zakresie liczby dzieci w wieku do lat 3 w 2024 r. (stan na 31 grudnia)

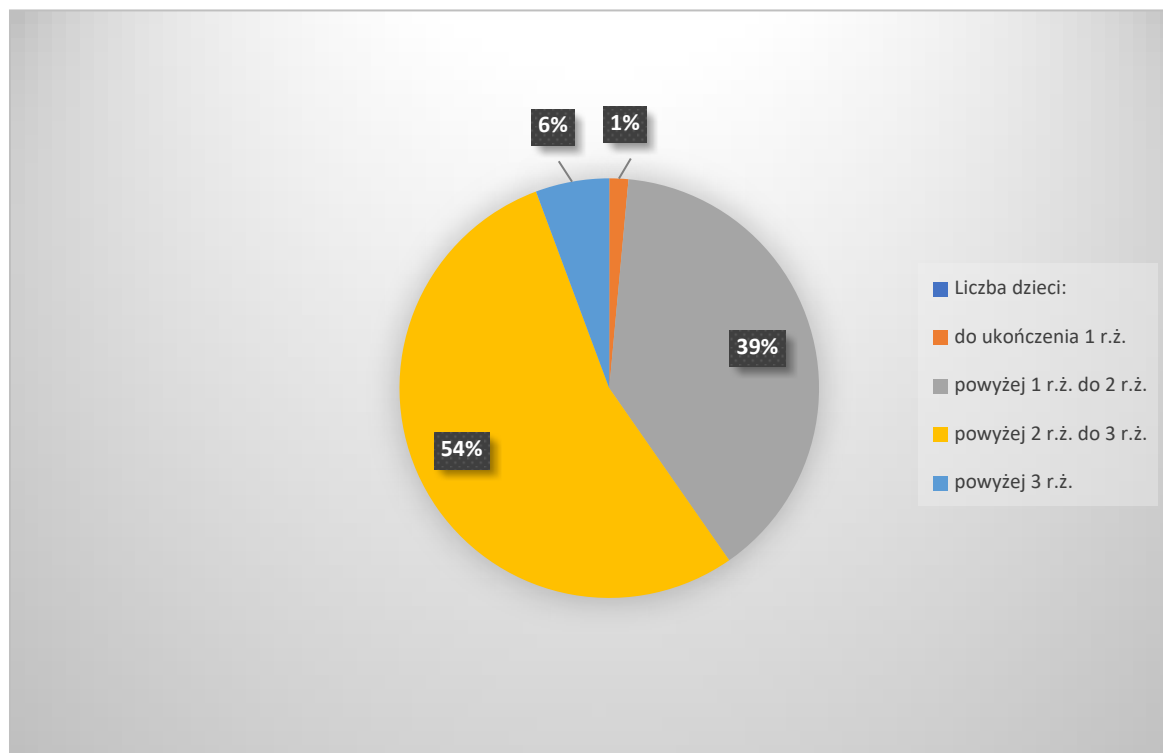
Odniesienie liczby miejsc opieki do liczby dzieci w wieku 1–2 lata pokazuje, że w skali kraju co 2. dziecko w tej grupie wiekowej miało zapewnioną opiekę w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna.

Na koniec 2024 r. w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennego opiekuna przebywało 192,8 tys. dzieci. Najliczniejszą grupę dzieci objętych opieką w tych instytucjach stanowiły dzieci powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia (ponad 100 tys., tj. 54%), natomiast najmniej liczną grupę stanowiły dzieci do ukończenia 1. roku życia (2,8 tys., tj. 1,47%). Zaobserwowano jednak niewielki przyrost względem roku 2023 kiedy liczba ta wynosiła 2,3 tys., tj. 1,22%. Należy jednak mieć na uwadze, że rodzice najczęściej osobiście sprawują opiekę nad dziećmi poniżej 1. roku życia, korzystając m.in. z urlopu rodzicielskiego, a dodatkowo, zgodnie z przepisami ustawy, w klubach dziecięcych przebywają dzieci w wieku powyżej 1. roku życia, co wpływa na procentowy udział tej grupy wiekowej w całej grupie dzieci objętych opieką w różnych formach opieki.

Na koniec 2024 r. (podobnie jak w 2023 r.) spośród dzieci objętych opieką instytucjonalną w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów 49% stanowiły dziewczynki, zaś 51% stanowili chłopcy.

Dzieci niepełnosprawne oraz wymagające szczególnej opieki stanowiły 1,32% (2,5 tys.) wszystkich dzieci korzystających z opieki w żłobkach i klubach dziecięcych.

Wykres 3 Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych wg wieku w 2024 r.

Źródło: Informacje ze sprawozdania rocznego z realizacji ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 za rok 2024 na temat struktury wiekowej dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych (stan na 31 grudnia)

Na koniec 2024 r. w żłobkach, klubach dziecięcych, pod opieką dziennych opiekunów i niań było ogółem 42% dzieci w wieku powyżej 1. roku życia do 3. roku życia, tj. najliczniejszych roczników objętych opieką – dzieci do 1. roku życia w przeważającej mierze objęte są opieką rodzicielską. Jest to tzw. wskaźnik objęcia opieką instytucjonalną dzieci w wieku 1–2 lata.

Tabela 3 Odsetek dzieci w wieku 1–2 lata objętych opieką w 2024 r.

Lp.	Województwa	Liczba miejsc w instytucjach	Liczba niań	Łączna liczba miejsc	Odsetek dzieci objętych opieką
1	dolnośląskie	23 437	298	23 735	56%
2	kujawsko-pomorskie	11 153	240	11 393	40%
3	lubelskie	9 275	67	9 342	33%
4	lubuskie	6 574	59	6 633	49%
5	łódzkie	12 149	169	12 318	36%
6	małopolskie	23 818	447	24 265	41%
7	mazowieckie	43 200	983	44 183	46%
8	opolskie	6 352	21	6 373	49%
9	podkarpackie	11 372	106	11 478	36%
10	podlaskie	6 770	73	6 843	39%
11	pomorskie	15 812	335	16 147	40%
12	śląskie	24 633	359	24 992	42%
13	świętokrzyskie	4 819	43	4 862	32%
14	warmińsko-mazurskie	5 919	157	6 076	33%
15	wielkopolskie	21 967	404	22 371	39%
16	zachodniopomorskie	10 071	252	10 323	47%
	POLSKA	237 321	4 057	241 378	42%

Źródło: Obliczenia MRPiPS na podstawie danych ze sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2024 r. (stan na 31 grudnia) oraz dane GUS w zakresie liczby dzieci w wieku do lat 3 i dane ZUS na temat niań (stan na 31 grudnia)

Na koniec 2024 r. w sprawozdaniach przekazywanych przez gminy oraz podmioty niepubliczne w 773 gminach (tj. 31,2 % wszystkich gmin w Polsce) zadeklarowano potrzebę utworzenia nowych miejsc opieki – określając to zapotrzebowanie łącznie na 35,3 tys. miejsc, z tego 29,1 tys. miejsc w żłobkach, 2,7 tys. w klubach dziecięcych oraz 3,5 tys. u dziennych opiekunów. Z gmin, które zadeklarowały potrzebę utworzenia nowych miejsc opieki 287 to gminy wiejskie. Zgłosiły one zapotrzebowanie na 4,7 tys. miejsc opieki. Na koniec 2023 r. zapotrzebowanie na 56 tys. miejsc opieki zgłosiło 776 gmin.

Analiza zgłaszanego zapotrzebowania na miejsca opieki w żłobkach, klubach dziecięcych oraz u dziennych opiekunów i liczby dzieci w wieku 1–2 lata pokazuje, że zapotrzebowanie to dotyczy w skali Polski 6,1% dzieci. Zapotrzebowanie przekraczające 6,1% zgłaszają

m.in. te województwa, w których odsetek dzieci w wieku 1–2 lat objętych opieką w ww. instytucjach jest wyższy niż przeciętnie w skali Polski (41,1%)¹⁾.

Województwa, w którym zapotrzebowanie na miejsca opieki dla dzieci w wieku 1-2 jest wyższe niż przeciętnie (41,1%)	Województwa, w których udział zapotrzebowania na miejsca opieki w stosunku do liczby dzieci w wieku 1-2 lata jest wyższy od przeciętnej w Polsce (6,1%)
• dolnośląskie - 55,3% • lubuskie - 48,5% • mazowieckie - 45,2% • opolskie - 49,1% • śląskie - 41,7% • zachodniopomorskie - 45,7%	• dolnośląskie - 7% • lubuskie - 7,2% • małopolskie - 6,7% • mazowieckie - 6,7% • podlaskie - 15,9% • pomorskie - 7,7% • zachodniopomorskie - 9,8%

Gdyby zrealizowane zostało zapotrzebowanie na miejsca opieki dla dzieci w wieku 1–2 lat (bez miejsc opieki u niań), to uwzględniając już istniejące miejsca, najwyższy odsetek dzieci objętych opieką osiągnęłyby województwa: dolnośląskie (62,3%), lubuskie (55,7%) i zachodniopomorskie (55,5%). W skali kraju wskaźnik dostępności miejsc opieki dla dzieci w wieku 1–2 wyniósłby 47,2%²⁾. Zatem stopniowa realizacja już zgłaszanego zapotrzebowania umożliwiłaby objęcie opieką coraz większej liczby dzieci.

5.1 Żłobki

Na koniec 2024 r. funkcjonowało 4 776 żłobków. Żłobki prowadzone przez JST stanowiły 27,1% ogółu żłobków (1 293), a żłobki niepubliczne – 72,9% (3 483). Utrzymana została zatem występująca w latach ubiegłych relacja pomiędzy liczbą żłobków publicznych i niepublicznych. Został utrzymany udział żłobków tworzonych i prowadzonych przez JST (27% udziału we wszystkich instytucjach tworzących się) oraz przez osoby fizyczne (47%). Odnotowano niewielki spadek udziału żłobków prowadzonych przez osoby prawne (tabela 4). Żłobki dysponowały 205,3 tys. miejsc opieki, co stanowiło 86,5% wszystkich miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W porównaniu z 2023 r. jest to wzrost o 9 589 miejsc, tj. o 4,9%. Żłobki utworzone przez JST dysponowały 84,8 tys. miejsc opieki, utworzone przez osoby fizyczne – 74,6 tys., a utworzone przez osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej – 45,9 tys. Oznacza to, że żłobki utworzone przez podmioty inne niż JST dysponowały 58,7% miejsc opieki.

Najwięcej żłobków (2,9 tys.) świadczyło opiekę w przedziale obejmującym czas powyżej 7 do 10 godzin (61,2% żłobków). Najmniej żłobków (12) prowadziło opiekę w wymiarze do 5 godzin dziennie. Z kolei w 1,8 tys. żłobków dzienny czas pracy przekraczał 10 godzin dziennie (co stanowi 38,0% żłobków).

¹⁾ Dzieci w wieku 1–2 lat bez uwzględnienia dzieci pod opieką niań.

²⁾ Dotyczy dzieci w wieku 1–2 bez dzieci pod opieką niań.

Tabela 4 Liczba żłobków w latach 2011–2024 wg podmiotu tworzącego

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
żłobki, utworzone przez:	523	791	1 243	1 667	1 967	2 272	2 616	3 155	3 671	3 985	4 270	4494	4 580	4 776
gminy	352	409	443	485	531	588	661	760	852	957	1 071	1165	1 183	1 293
osoby fizyczne	145	317	600	862	1 070	1 258	1 449	1 716	1 936	2 066	2 149	2192	2 204	2 245
osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej	26	65	200	320	366	426	506	679	883	962	1 050	1137	1 193	1 238

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011–2024

Na koniec 2024 r. w żłobkach zatrudnionych było 43 tys. osób (w 2023 r. – 39,9 tys.), w tym 27,8 tys. osób na stanowisku opiekuna (co stanowiło 64,7% wszystkich zatrudnionych), a 2,9 tys. osób na stanowisku pielęgniarki lub położnej (6,8% wszystkich zatrudnionych) (w 2023 r. – 2,8 tys. osób). Pozostałe osoby nie sprawowały opieki nad dziećmi, np. zajmowały się obsługą. Liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna oraz pielęgniarki lub położnej) wynosiła 5,4 dzieci (w 2023 r. – 5,6).

Na stanowisku opiekuna na koniec 2024 r. było zatrudnionych 27,8 tys. kobiet (co stanowiło 99,8% wszystkich zatrudnionych na stanowisku opiekuna). Natomiast mężczyźni zatrudnionych na tym stanowisku było 66 (co stanowi 0,24% opiekunów).

Wśród personelu złożonego z pielęgniarek lub położnych 2,9 tys. zatrudnionych to kobiety (98,3% całego personelu pielęgniarskiego), zaś 50 osób to mężczyźni (1,7% całego personelu pielęgniarskiego).

Zgodnie z przepisami ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 przy zapewnianiu opieki nad dziećmi przebywającymi w żłobku lub klubie dziecięcym można korzystać z pomocy wolontariuszy. W ciągu 2024 r. w żłobkach świadczyło pracę 538 wolontariuszy.

Na koniec 2024 r. 36 spośród 4 776 żłobków to żłobki funkcjonujące jako instytucje przyzakładowe.

5.2 Kluby dziecięce

Na koniec 2024 r. funkcjonowało 896 klubów dziecięcych. Kluby prowadzone przez JST (199) stanowiły 22,2% ogółu klubów, zaś niepubliczne (697) – aż 77,8%. Zatem, tak jak w przypadku żłobków, utrzymana została występująca w latach ubiegłych relacja między klubami publicznymi i niepublicznymi (tabela 5).

Tabela 5 Liczba klubów dziecięcych w latach 2011–2024 wg podmiotu tworzącego

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
kluby dziecięce, utworzone przez:	48	105	212	384	453	515	629	676	733	795	831	890	882	896
JST	4	11	13	20	25	33	36	46	68	105	139	162	167	199
osoby fizyczne	41	83	171	316	356	390	484	504	517	518	515	549	527	521
osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej	3	11	28	48	72	92	109	126	148	172	177	179	188	176

Źródło: Analiza MRPiPS na podstawie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za lata 2011–2024

Kluby dziecięce dysponowały 18,4 tys. miejscami opieki, co stanowiło jedynie 7,8% wszystkich miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W porównaniu z 2023 r. jest to wzrost o 716 miejsc. Kluby dziecięce utworzone przez JST dysponowały 4,2 tys. miejsc opieki, utworzone przez osoby fizyczne – 10,5 tys., a utworzone przez osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej – 3,7 tys. Oznacza to, że kluby dziecięce utworzone przez podmioty inne niż JST dysponowały 77,2% miejsc opieki (w 2023 r. udział wynosił 80%).

Najwięcej klubów dziecięcych (701) świadczyło opiekę w przedziale obejmującym czas powyżej 7 do 10 godzin (78,2% klubów dziecięcych). Najmniej klubów dziecięcych (31) prowadziło opiekę w wymiarze od 5 do 7 godzin dziennie i tyle samo w wymiarze do 5 godzin dziennie. Z kolei w 133 klubach dziecięcych dzienny czas pracy przekraczał 10 godzin dziennie (co stanowi 14,8% klubów dziecięcych).

Na ostatni dzień grudnia 2024 r. w klubach dziecięcych zatrudniano 3,4 tys. osób (w 2023 r. – 3,3 tys.), w tym 2,73 tys. osób na stanowisku opiekuna, co stanowiło 78,4% wszystkich zatrudnionych (w 2023 r. – 2,56 tys., tj. 78,8%), a 54 osoby na stanowisku pielęgniarki lub położnej – 1,6% wszystkich zatrudnionych (w 2024 r. – 59, tj. 1.6%). Pozostałe osoby nie sprawowały opieki nad dziećmi, a były zatrudnione np. do obsługi. Na koniec 2024 r. przeciętna liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna, pielęgniarki lub położnej) w klubach dziecięcych wyniosła tyle samo co w 2023 r. – 5,4 dzieci.

Na stanowisku opiekuna na koniec 2024 r. było zatrudnionych 2,72 tys. kobiet (co stanowiło 99,5% wszystkich zatrudnionych na stanowisku opiekuna). Natomiast mężczyzn na tym stanowisku było zatrudnionych 13 (co stanowi 0,5% opiekunów).

Wśród personelu złożonego z pielęgniarek lub położnych 54 zatrudnione to kobiety (100% całego personelu pielęgniarskiego).

Zgodnie z regulacjami ustawy przy zapewnianiu opieki nad dziećmi przebywającymi w żłobku lub klubie dziecięcym można korzystać z pomocy wolontariuszy. W ciągu roku 2024 r. w klubach dziecięcych świadczyło pracę 168 wolontariuszy (w 2023 roku – 136).

Na koniec 2024 r. spośród 896 klubów dziecięcych, 8 z nich to kluby dziecięce funkcjonujące jako instytucje przyzakładowe.

5.3 Dzienni opiekunowie

Dzienni opiekunowie (2 152 osoby) zapewniali 13 tys. miejsc opieki. Stanowi to 5,7% miejsc opieki udostępnionych w 2024 r., przez łącznie żłobki, kluby dziecięce i dziennych opiekunów. Dzienni opiekunowie oferowali zbliżoną liczbę miejsc opieki do klubów dziecięcych – różnica wynosi 2,1 punktu procentowego (kluby dziecięce zapewniły 7,8% ogólnej liczby miejsc opieki).

5.4 Nianie

Na koniec 2024 r. do ubezpieczenia zdrowotnego zgłoszonych było ogółem 4,1 tys. osób, w tym 3,9 tys. (czyli 97%) stanowiły kobiety.

Wydatki budżetu państwa na ich składki na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i wypadkowe), oraz na ubezpieczenie zdrowotne wyniosły w 2024 r. (w miesiącach styczeń – grudzień) 26,94 mln zł (w 2023 r. – 34,18 mln zł).³⁾

6. Opłaty i wydatki na realizację zadań wynikających z ustawy

Opłaty za pobyt w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów pobierane mogą być albo w ujęciu miesięcznym albo godzinowym. Opłaty miesięczne dzięki wprowadzeniu z dniem 1 października 2024 r. nowego świadczenia „aktywnie w żłobku” (które szerzej zostało omówione w rozdziale 7) zostały znacznie obniżone. Przeciętna miesięczna opłata za pobyt dziecka w formalnej opiece spadła z 999,93 zł w sierpniu do 162,49 zł w grudniu 2024 r.

Za wyżywienie rodzice najczęściej ponosili opłatę dzienną. Opłaty te, niezależnie od formy opieki, w większości przypadków mieściły się w przedziale od 15 zł do 20 zł (żłobki – 43% , kluby dziecięce – 47%, dzienni opiekunowie – 50%).

W 2024 r. wydatki budżetu państwa na funkcjonowanie systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 obejmowały między innymi wydatki na składki za nianie, które wyniosły 26,9 mln zł, świadczenia „aktywnie w żłobku”, „aktywni rodzice w pracy” „aktywnie w domu”, które wyniosły 667,7 mln zł, pozostające od 1 października 2024 r. w zakresie praw nabytych świadczenia: dofinansowanie do obniżenia opłaty za pobyt dziecka w żłobku, które wyniosły 369,7 mln zł, Rodzinny Kapitał Opiekuńczy, w kwocie 1 868,1 mln zł, a także dodatki motywacyjne z rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń w postaci dodatku motywacyjnego oraz kosztów składek od tych wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w samorządowych instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na lata 2024–2027” dla osób zatrudnionych na umowę o pracę w samorządowych instytucjach opieki w wysokości 1000 zł brutto miesięcznie w okresie od dnia 1 lipca 2024 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. na łączną kwotę 143,2 mln zł.

Kwota wydatków jednostek samorządu terytorialnego na system opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, (na które składają się także środki m.in. z Programu „Aktywny Maluch”,

³⁾ Dane zawarte w podrozdziale „Nianie” pochodzą z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i są aktualne na dzień 31 grudnia 2024 r.

dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w samorządowych instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3) wyniosła 3 483,7 mln zł.

7. Program wspierania rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka „Aktywny Rodzic”

W dniu 12 czerwca 2024 r. ustawa o wspieraniu rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka „Aktywny Rodzic” została ogłoszona w Dzienniku Ustaw RP i tym samym stała się częścią polskiego porządku prawnego. Świadczenia "Aktywny Rodzic" są realizowane od 1 października 2024 r. przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Ustawa ta wprowadziła do systemu prawnego trzy świadczenia „Aktywny Rodzic”, wspierające rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka:

- świadczenie „aktywni rodzice w pracy”,
- świadczenie „aktywnie w żłobku”,
- świadczenie „aktywnie w domu”.

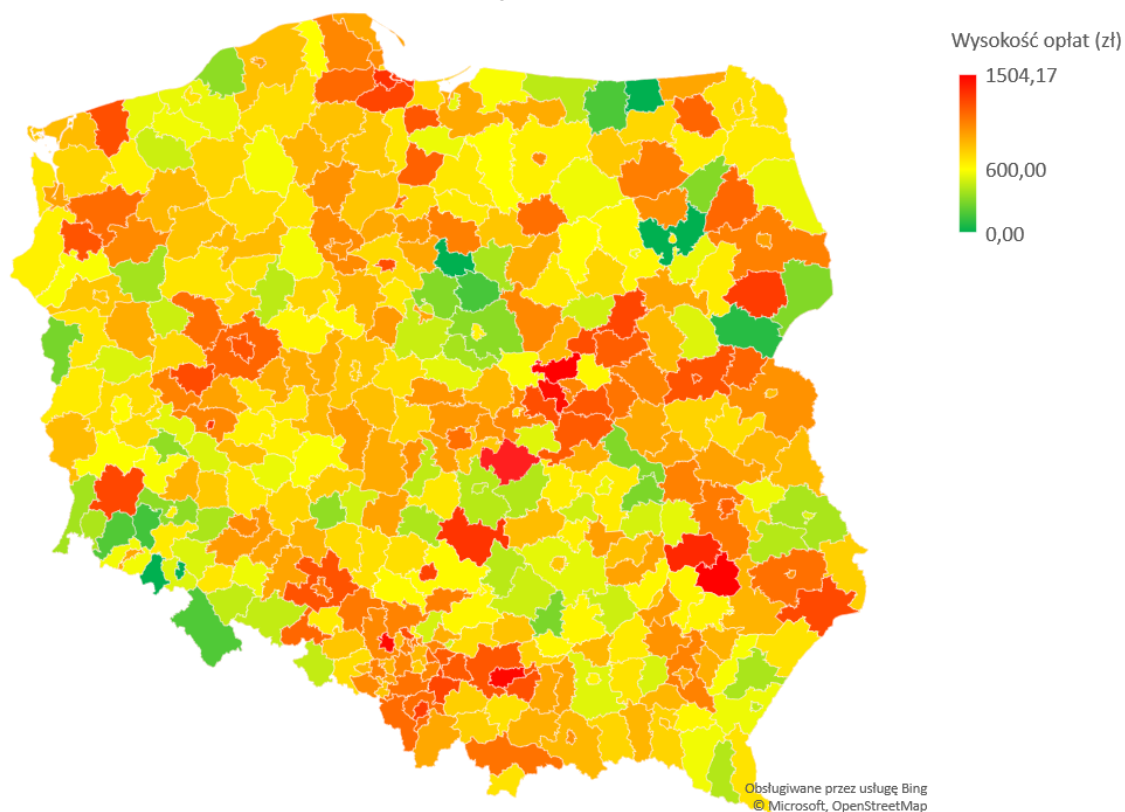
Świadczenie „aktywni rodzice w pracy” kierowane jest do aktywnych zawodowo rodziców dziecka w wieku od 12 do 35 miesiąca życia. Ustawa definiuje aktywność zawodową, której poziom/rodzaj będzie uprawniał do otrzymywania ww. świadczenia. Świadczenie „aktywni rodzice w pracy” będzie przysługiwać w wysokości 1500 zł miesięcznie przez okres 24 miesięcy od 12 do 35 miesiąca życia dziecka. W przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, powyższe świadczenie będzie przysługiwało w podwyższonej wysokości 1900 zł miesięcznie.

W 2024 r. w okresie od października do grudnia, złożono 125,8 tys. wniosków o wypłatę świadczenia „aktywni rodzice w pracy” i przyznano je dla 86,7 tys. dzieci. Na świadczenie wydatkowano w 2024 r. 205,311 mln zł, w tym 400,8 tys. zł na koszty obsługi. Jednocześnie w tym okresie z tytułu aktywności zawodowej rodzica wnioskodawcy, któremu przyznano świadczenie na dziecko wpływy ze składek na ubezpieczenia społeczne wyniosły 249,388 mln zł, natomiast z tytułu aktywności zawodowej osoby, z którą wnioskodawca zadeklarował wspólne wychowanie dziecka, wpływy te wyniosły 240,266 mln zł. **Łącznie wpływy z tytułu składek społecznych aktywnych zawodowo rodziców pobierających świadczenie „aktywni rodzice w pracy” wyniosły w 2024 r. 489,654 mln zł.**

Świadczenie „aktywnie w żłobku” zastąpiło funkcjonujące i zdecydowanie mniej korzystne dofinansowanie obniżenia opłaty za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna, które przysługiwało w wysokości do maksymalnie 400 zł miesięcznie, uregulowane w ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3. Świadczenie „aktywnie w żłobku” jest kierowane do rodziców dzieci uczęszczających do instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 – tj. żłobka, klubu dziecięcego albo dziennego opiekuna i przysuguje w wysokości do 1500 zł miesięcznie na dziecko lub do 1900 zł miesięcznie na dziecko

z niepełnosprawnością, jednak nie więcej niż wysokość opłaty, jaką rodzic ponosi za pobyt dziecka w instytucji opieki.

Średnia miesięczna wysokość opłat w instytucjach opieki do lat 3 w powiatach, w sierpniu 2024 r.

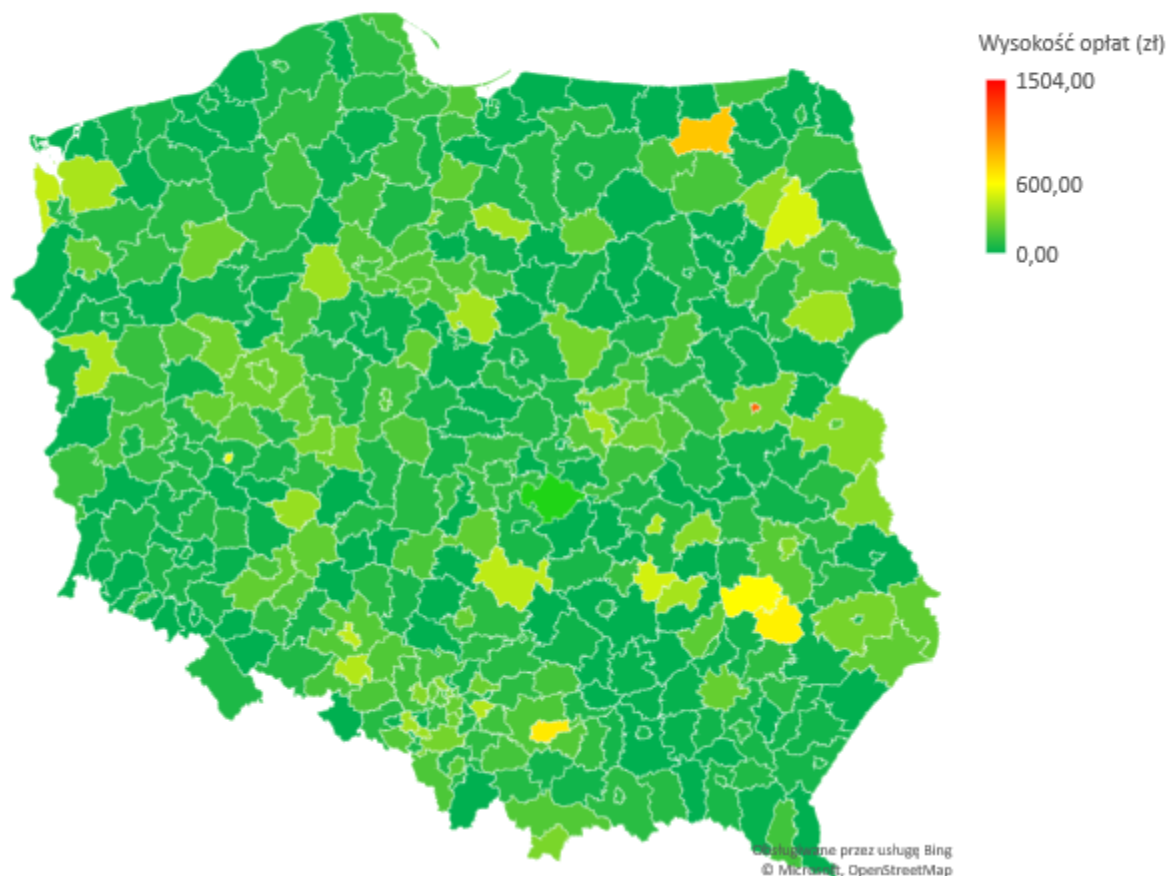

Źródło: Dane z systemu Rejestr Żłobków wg stanu na dzień 31 sierpnia 2024 r.

Ustawa wprowadziła także górną granicę wysokości opłat żłobkowych, której przekroczenie wyklucza daną instytucję opieki lub dziennego opiekuna z procesu przyznawania świadczenia „aktywnie w żłobku”, w celu uniknięcia sytuacji, w której w wyniku wprowadzenia ww. świadczenia nastąpiłby znaczący wzrost opłat za żłobek, klub dziecięcy lub dziennego opiekuna. W pierwszym okresie obowiązywania ustawy powyższy próg został określony kwotowo w wysokości 2200 zł miesięcznie. Przeciętna miesięczna opłata za pobyt w formalnej opiece nad dzieckiem w wieku do lat 3 spadła z 999,93 zł w sierpniu do 162,49 zł w grudniu 2024 r.

Wraz z wprowadzeniem świadczenia „aktywnie w żłobku” uchylone zostały dotychczas obowiązujące przepisy ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, dotyczące dofinansowania obniżenia opłaty za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna. Rodzice mieli prawo zachować wcześniej przyznane ww. dofinansowania na zasadzie ochrony praw nabytych z możliwością przejścia na nowe świadczenia, w szczególności zdecydowanie bardziej korzystne świadczenie „aktywnie w żłobku”.

Miesięczna wysokość opłat publicznych instytucji opieki do lat 3 w grudniu
2024 r. po wprowadzeniu dofinansowania "Aktywnie w żłobku"

Źródło: Dane z systemu Rejestr Żłobków wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.

W 2024 r. w okresie od października do grudnia, złożono 197,7 tys. wniosków o wypłatę świadczenia „aktywnie w żłobku” i przyznano świadczenia dla 177,7 tys. dzieci, a wypłacono 156,7 tys. dzieciom. Na świadczenie wydatkowano z budżetu państwa w 2024 r. 400,108 mln zł, w tym 747,7 tys. zł na koszty obsługi. Jednocześnie w tym samym okresie **z tytułu aktywności zawodowej przynajmniej jednego rodzica korzystającego ze świadczenia „aktywnie w żłobku”, wpływy ze składek na ubezpieczenia społeczne wyniosły w 2024 r. 642,726 mln zł.**

Świadczenie „aktywnie w domu” zastąpiło dotychczas funkcjonujący i mniej korzystny, gdyż nie przysługujący na pierwsze dziecko, rodzinny kapitał opiekuńczy. „Aktywnie w domu” przysługuje na każde dziecko w rodzinie w wieku od 12 do 35 miesiąca życia dziecka i wypłacane jest w wysokości 500 zł miesięcznie przez 24 miesiące. Jest to wsparcie kierowane do tych rodziców dzieci w wieku od 12 do 35 miesiąca życia, którzy nie są uprawnieni lub z własnej woli nie decydują się na skorzystanie ze świadczenia „aktywni rodzice w pracy” lub „aktywnie w żłobku”, gdyż w szczególności pozostają nieaktywni zawodowo lub ich dziecko nie uczęszcza do instytucji opieki.

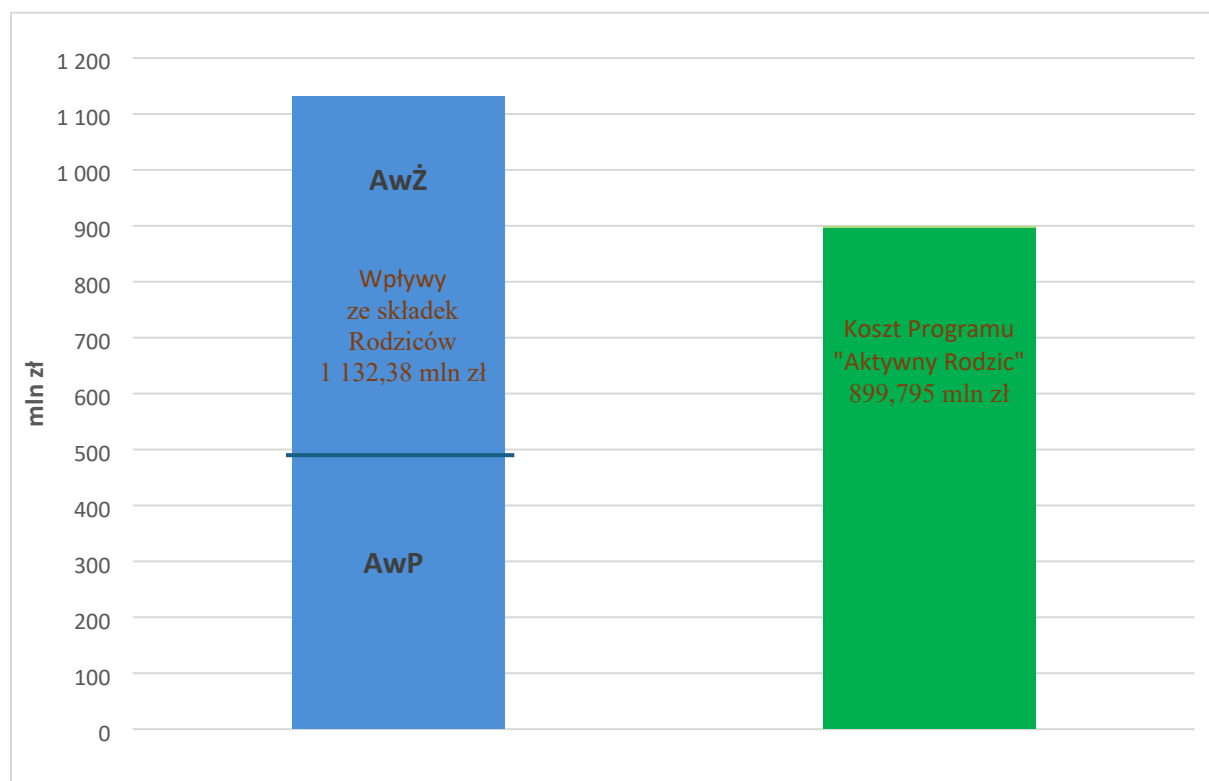
Wprowadzenie świadczenia „aktywnie w domu” uchyliło obowiązujące dotychczas przepisy ustawy z dnia 17 listopada 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym, przy jednoczesnym

zachowaniu praw nabytych, tj. zagwarantowaniu rodzicowi prawa do zachowania wcześniej przyznanego rodzinnego kapitału opiekuńczego z możliwością przejścia przez tego rodzica na nowe świadczenie jeśli jest ono dla niego bardziej korzystne (np. aktywni zawodowo rodzice pobierający rodzinny kapitał opiekuńczy mogą zrezygnować z tego świadczenia i ubiegać się o świadczenie „aktywni rodzice w pracy”).

W 2024 r. w okresie od października do grudnia, złożono 121,2 tys. wniosków o wypłatę świadczenia „aktywnie w domu” i przyznano świadczenia dla 79,5 tys. dzieci. Na świadczenie wydatkowano z budżetu państwa w 2024 r. 62,281 mln zł, w tym 114,3 tys. zł na koszty obsługi.

Biorąc pod uwagę poziom 899,795 mln zł łącznych wydatków budżetu państwa na świadczenia z Programu „Aktywny Rodzic”, wypłacane jeszcze w ostatnim kwartale rodzinny kapitał opiekuńczy i dofinansowanie do obniżenia opłaty za pobyt w żłobku w zestawieniu z wpływami ze składek na ubezpieczenia społeczne na poziomie 1 132,38 mln zł można powiedzieć, że Program jest samofinansujący się.

Wykres 4. Finansowanie Programu "Aktywny Rodzic" w 2024 r.

Do wyliczenia nie wzięto pod uwagę składek na ubezpieczenia społeczne od drugiego rodzica w przypadku świadczenia „aktywnie w żłobku” oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne w przypadku obu świadczeń.

8. Program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „Aktywny Maluch” 2022–2029

Program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Aktywny Maluch 2022–2029 (dalej jako „program”) funkcjonuje na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy. Jego celem jest zwiększenie dostępności terytorialnej i finansowej miejsc opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów dla wszystkich dzieci, w tym dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, a także podwyższenie standardów opieki. Wzrost dostępności miejsc opieki przyczynia się nie tylko do zwiększenia odsetka dzieci objętych opieką, ale także umożliwia łączenie życia zawodowego z rodzinnym i pozwala na zwiększenie zatrudnienia, zwłaszcza kobiet.

Budżet programu został zaplanowany na lata 2022–2029 w wysokości 5 466 776,4 tys. zł, a po I rewizji KPO decyzją wykonawczą Rady UE z dnia 8 grudnia 2023 r. zmieniającą decyzję wykonawczą z dnia 17 czerwca 2022 r. w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności Polski – zwiększony o dodatkowe środki w wysokości 1 029 154,2 tys. zł. Łącznie na realizację programu przeznaczono 6 495 930,6 tys. zł, z tego 2 732 608 tys. zł z KPO i 3 763 322,6 tys. zł z FERS.

Program jest realizowany we współpracy z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej oraz z udziałem wojewodów.

Celem rzeczowym przedsięwzięcia jest utworzenie 102 577 miejsc opieki funkcjonujących następnie przez 36 miesięcy. Urzeczywistnienie tego celu jest monitorowane poprzez sprawdzenie stopnia osiągnięcia następujących wskaźników:

- w ramach KPO wskaźnik – (A61G) Tworzenie nowych miejsc w placówkach opiekuńczych (żłobki, kluby dziecięce) dla dzieci do 3 roku życia – 47,5 tys. miejsc utworzonych do 30 czerwca 2026 r.;
- w ramach FERS
 - utworzenie 55 077 miejsc opieki;
 - liczba objętych wsparciem miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 – 102 577;
 - liczba funkcjonujących przez 12 miesięcy miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (nowoutworzonych zarówno ze środków EFS+ jak i z innych środków, w tym ze środków RRF w ramach KPO) – 102 577;
 - liczba utrzymanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 przez kolejne 24 miesiące – 102 577.

W roku 2024 dokonano zmian w zapisach Programu mających na celu ułatwienie osiągnięcia ww. wskaźników i usprawnienie jego realizacji. 25 kwietnia 2024 – dokonana została rewizja środków KPO podzielona na 3 tury naborów przeprowadzanych równolegle z naborami wniosków składanych przez podmioty prywatne i jednostki samorządu terytorialnego. W wyniku rewizji KPO podwyższeniu uległa wysokość dofinansowania na tworzenie miejsc opieki dla JST do 57 528 zł bez VAT na jedno tworzone miejsce. Jednostki samorządu terytorialnego, którym przyznano w ramach rozstrzygnięć naborów ogłaszanych od

19 stycznia 2023 r. dofinansowanie do tworzenia miejsc opieki ze środków KPO w oparciu o kwotę dofinansowania wynoszącą 35 862 zł bez VAT, mogły ubiegać się o zwiększenie środków do 57 528 zł bez VAT na jedno miejsce opieki oraz o zwiększenie kwoty dofinansowania na pokrycie kosztów podatku VAT, jednakże nie więcej niż faktycznie poniesione wydatki. Ostatecznym odbiorcom wsparcia mogły przysługiwać środki na finansowanie podatku VAT przypadającego na wydatki/koszty w ramach realizacji zadania finansowanego ze środków KPO.

W efekcie tych działań do końca 2024 r. zawarto 1939 umów o dofinansowanie tworzenia miejsc opieki na utworzenie 57 885 miejsc opieki. Ponadto, na zadanie funkcjonowania 9809 miejsc utworzonych ze środków Programu zawarto 430 umów.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku, ogólna liczba miejsc utworzonych w ramach Programu Aktywny Maluch 2022–2029 i wpisanych do Rejestru Żłobków wynosiła 13 457 miejsca, z tego 8 084 miejsc finansowanych ze środków FERS oraz 5 373 miejsc finansowanych ze środków KPO.

Wg podziału na rodzaj instytucji, w żłobkach było 6667 miejsc utworzonych ze środków FERS oraz 4688 miejsc z KPO, w klubach dziecięcych było 910 miejsc utworzonych ze środków FERS oraz 685 z KPO, zaś u dziennych opiekunów było 507 miejsc utworzonych ze środków FERS.

8.1 Realizacja resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Aktywny Maluch – Pierwszy dzienny opiekun w gminie 2024.

Na podstawie art. 63c ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, który normuje realizację rządowych i resortowych programów rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, przeprowadzono pierwszą edycję Programu Pierwszy dzienny opiekun w gminie.

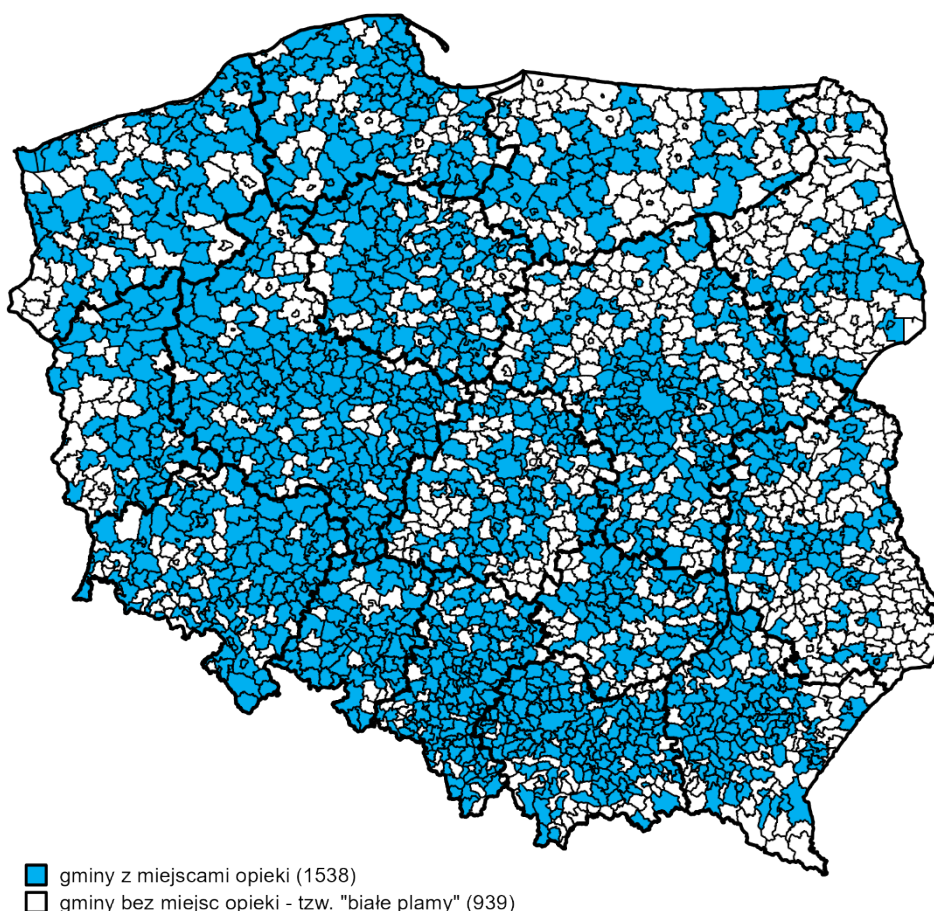
Program Pierwszy dzienny opiekun w gminie stanowił uzupełnienie Programu Aktywny Maluch i był dedykowany gminom, tzw. „białym plamom”. Budżet Programu w kwocie 60 mln zł finansowany był ze środków Funduszu Pracy. Dofinansowanie, w formie dotacji celowej mogły otrzymać gminy, na terenie których na dzień ogłoszenia Programu nie funkcjonowała żadna instytucja opieki nad dziećmi do lat 3 oraz nie była planowana do utworzenia żadna instytucja w ramach umów o dofinansowanie do Programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Aktywny Maluch 2022–2029. W ramach Programu, gminy mogły wnioskować o dofinansowanie do tworzenia i funkcjonowania miejsc opieki w ramach maksymalnie dwóch instytucji dziennego opiekuna w danej gminie. Łączna kwota dofinansowania do tworzenia instytucji opieki w danej gminie wynosiła do 300 000 zł, bez względu na liczbę tworzonych instytucji opieki, natomiast kwota dofinansowania do funkcjonowania jednego dziennego opiekuna wynosiła maksymalnie 8 000 zł brutto miesięcznie. Udzielone dofinansowanie dotyczyło zadań realizowanych od dnia ogłoszenia Programu do 31 grudnia 2024 r.

Ostatecznie, w tej edycji Programu, utworzonych zostało 41 instytucji oferujących 206 miejsc opieki, Ponadto, za zgodą wojewody, gmina Chrostkowo (woj. kujawsko-pomorskie)

przesunęła dzień dokonania wpisu do Rejestru Żłobków dot. 8 miejsc opieki oznaczający potwierdzenie utworzenia miejsc opieki na połowę 2025 roku.

Całkowita rozliczona kwota przekazana gminom na podstawie podpisanych umów w celu utworzenia i funkcjonowania ww. instytucji w roku 2024 wynosiła 9 648 170,60 zł, z tego 9 618 433,83 zł na tworzenie miejsc oraz 29 736,77 zł na ich funkcjonowanie. Natomiast ustalona przez wojewodów w trakcie rozliczenia kwota podlegająca zwrotowi to 834 528,38 zł.

Gminy z miejscami opieki / bez miejsc opieki nad dzieckiem do lat 3 - stan na 31 grudnia 2024 r.

Źródło: Dane z systemu Rejestr Żłobków wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.

Kolejna edycja Programu na 2025 r. została ogłoszona 23 grudnia 2024 roku, a nabór wniosków trwał do 4 lutego 2025 roku.

8.2 Realizacja konkursu Akademia Wsparcia – krajowy system wspierania rozwoju opieki wczesnodziecięcej w Polsce – 2024–2026

W 2024 r. został ogłoszony konkurs „Akademia wsparcia – krajowy system wspierania rozwoju opieki wczesnodziecięcej w Polsce – 2024–2026”. Celem konkursu było wyłonienie podmiotów, których zadaniem będzie:

1. wsparcie instytucji opieki we wdrażaniu standardów jakości opieki;
2. upowszechnianie formalnej opieki;
3. wspieranie instytucji opieki;
4. współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego.

Działania realizowane przez te podmioty (np. organizacje pozarządowe) mają przyczynić się do zwiększenia jakości opieki świadczonej w żłobkach, klubach dziecięcych i przez dziennych opiekunów poprzez zapewnienie standardów tworzących ramy codziennej pracy instytucji. Standardy zostały unormowane w projekcie rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie standardów opieki sprawowanej nad dziećmi w wieku do lat 3, które wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2026 r.

Zmiana systemu opieki wczesnodziecięcej w Polsce, wymaga z jednej strony szerokiego informowania zarówno rodziców, jak i prowadzących instytucje opieki, czy gminy, które będą kontrolować żłobki, kluby dziecięce i dziennego opiekuna, a z drugiej strony zaplanowano także działania skierowane bezpośrednio do kadr zatrudnionych w ww. instytucjach, podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki, jak i pracowników samorządowych w celu przygotowania ich do wejścia nowych przepisów.

W ramach konkursu wyznaczono następujące cele szczegółowe, które realizowane będą w ramach trzech Priorytetów:

Priorytet 1: Krajowy LIDER Akademii Wsparcia

Jako jednostka centralna – koordynuje zadania realizowane w Priorytetach 2 i 3. Opracowuje metody pracy mające na celu podnoszenie jakości opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.

Priorytet 2: „Wojewódzki” LIDER Akademii Wsparcia

Podjęmuje działania mające na celu podniesienie jakości opieki w regionie poprzez m. in. prowadzenie szkoleń dla JST. z realizacji kontroli jakości opieki, dla instytucji opieki z wdrażania standardów jakości opieki, dla opiekunów podnoszących kompetencje opiekuńcze oraz dla osób, które chcą zdobyć uprawnienia na opiekunów.

Priorytet 3: Lokalny Ambasador Akademii Wsparcia

Upowszechnianie na terenie całego kraju formalnej opieki nad dziećmi do lat 3 poprzez podejmowanie lokalnych działań na rzecz likwidowania białych plam, tj. gmin, w których nie funkcjonuje żadna z instytucjonalnych form opieki, przez np. prowadzenie warsztatów z rodzicami dzieci w wieku do lat 3 oraz przyszłymi rodzicami i organizowanie szkoleń dla liderów lokalnych celem ich zaangażowania w proces upowszechniania pozytywnych aspektów jakościowej opieki żłobkowej.

W 2024 r. na zadania związane z realizacją „Akademii Wsparcia” wydatkowano łącznie kwotę 1 225,2 tys. zł. Wydatki te związane były z rozpoczęciem działalności przez Lidera Krajowego „Akademii wsparcia” odpowiedzialnego za szkolenia i materiały dydaktyczne oraz rozpoczęcia działalności przez dwóch Liderów Wojewódzkich „Akademii wsparcia”. W ramach realizacji zadania publicznego została też zorganizowana ogólnopolska konferencja, w której wzięło udział 250 uczestników – przedstawiciele samorządów, dyrektorzy i personel instytucji opieki. Celem konferencji było usłyszenie głosu każdego ze środowisk, które zostaną włączone w proces zmian, wypracowanie założeń, materiałów i idei, stanowiących istotny element działań na rzecz zmian w systemie wczesnej edukacji i opieki w latach 2025–2026.

9. Dofinansowanie wynagrodzeń w postaci dodatku motywacyjnego oraz kosztów składek od tych wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w samorządowych instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na lata 2024–2027

Rada Ministrów uchwałą z dnia 19 czerwca 2024 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 506), zwanej dalej „uchwałą”, ustanowiła program „Dofinansowanie wynagrodzeń w postaci dodatku motywacyjnego oraz kosztów składek od tych wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w samorządowych instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na lata 2024–2027”, zwanym dalej „programem”. Program był odpowiedzią na głosy pracowników instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, którzy od wielu lat wskazywali na potrzebę podniesienia rangi tego zawodu, oraz rodziców, którym zależy na tym, aby ich dzieci przebywały pod opieką wykwalifikowanej kadry, a opieka świadczona w żłobkach, klubach dziecięcych oraz u dziennego opiekuna odznaczała się wysoką jakością.

Celem Programu jest podniesienie wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w samorządowych instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 przez udzielenie jednostce samorządu terytorialnego dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie wynagrodzeń w postaci dodatku motywacyjnego oraz kosztów składek od tych wynagrodzeń.

W pierwszym roku program funkcjonował od lipca do grudnia 2024 r. Według zebranych informacji na dzień 31 grudnia 2024 r. w Polsce 1 217 instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 brało udział w programie. Instytucje złożyły zapotrzebowanie wojewodom na kwotę 162 714,6 tys. zł na dodatki motywacyjne dla 22 482,1 etatów. Finałnie dodatki w kwocie 143 177,1 tys. zł trafiły do pracowników zatrudnionych na 21 591,5 etatów.

10. Podsumowanie

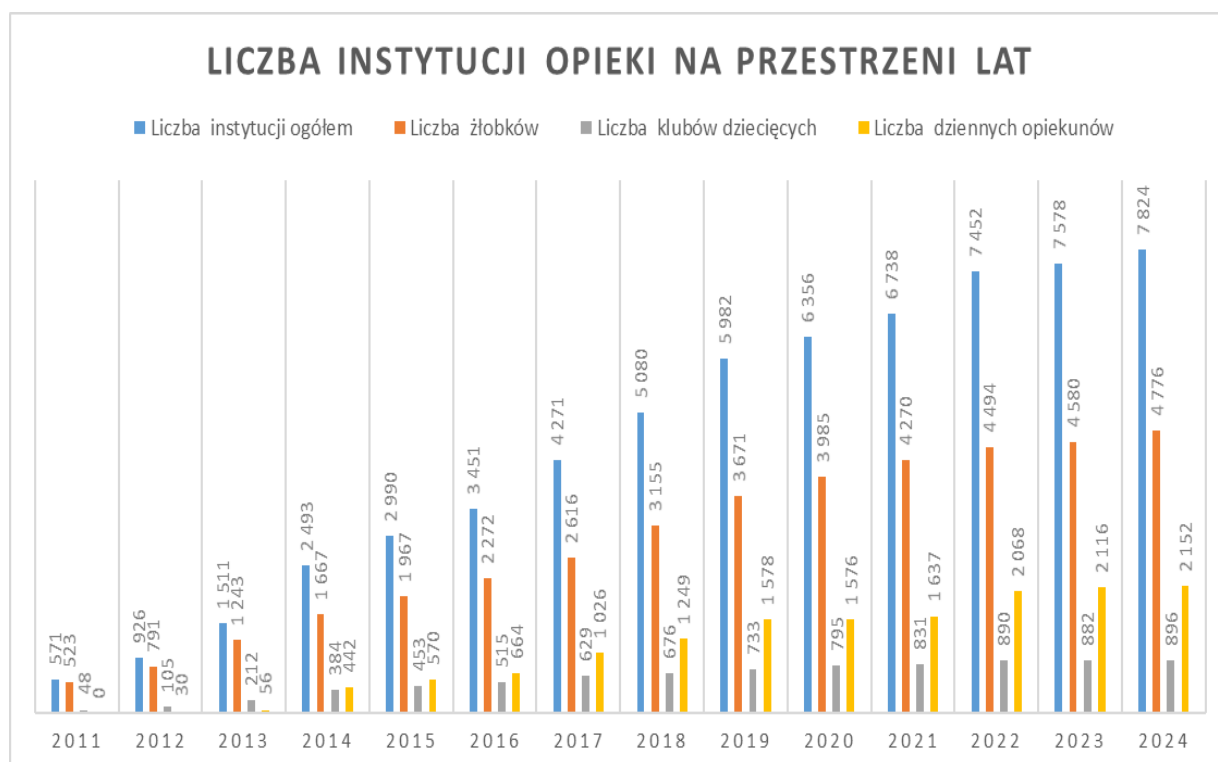
1. Od wejścia w życie ustawy, tj. od dnia 4 kwietnia 2011 r., obserwuje się dynamiczny wzrost liczby instytucji opieki nad małymi dziećmi oraz liczby miejsc w tych instytucjach. O ile w 2010 r. funkcjonowało 511 żłobków i oddziałów żłobkowych, o tyle w 2024 r. było już ponad 7,8 tys. instytucji wpisanych do rejestru żłobków i klubów dziecięcych oraz wykazu dziennych opiekunów (co w stosunku do 2010 r. stanowi wzrost ponad 15,3-krotny). W tym okresie ponad 7-krotnie wzrosła liczba miejsc opieki (z 32,5 tys. w 2010 r. do 237,3 tys. w 2024 r.). Systematycznie wzrasta również odsetek dzieci w wieku 1–2 lat objętych opieką (w 2010 r. – 2,6%, a w 2024 r. już 42%).

Wykres 5 Najważniejsze zmiany w obszarze opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2010–2024

2. W 2024 r., tak jak w latach ubiegłych, przeważającą część instytucji stanowiły żłobki (61%), które dysponowały największą liczbą miejsc (86,5%), i na które gminy zgłaszały największe zapotrzebowanie (82,3%). Zatem, pomimo tego, że ustawa umożliwia sprawowanie opieki nad najmłodszymi dziećmi w różnych formach, to sektor ten jest zdominowany przez jedną z nich – żłobki. Liczba opiekunów względem 2023 r. zwiększyła się z 2 116 do 2152.

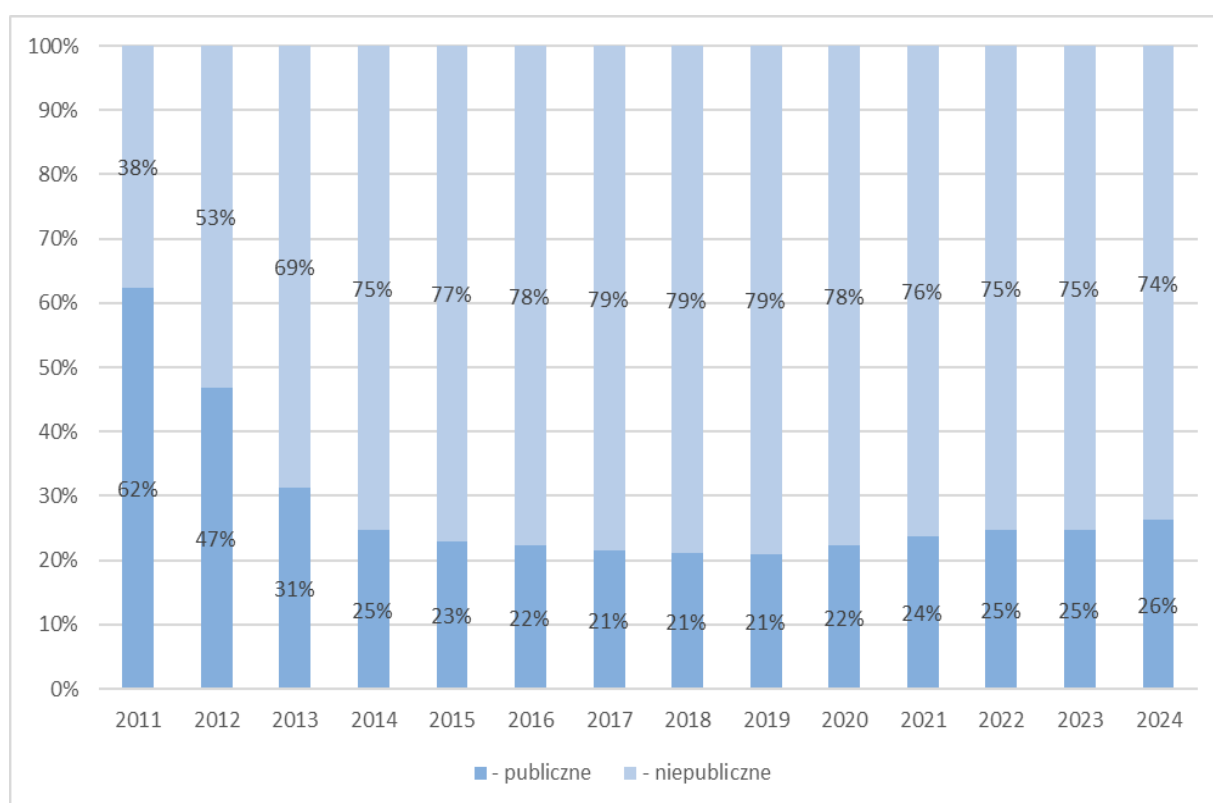
Wykres 6 Liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 wg typów w latach 2011–2024

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011–2024

3. W 2024 r. utrzymane zostały tendencje z lat ubiegłych w zakresie struktury własnościowej podmiotów opiekujących się małymi dziećmi (żłobków i klubów dziecięcych). Udział publicznych (gminnych) żłobków i klubów dziecięcych wynosił odpowiednio 27,1% i 22,2%, natomiast udział liczby miejsc w tych instytucjach – 41,3% i 22,8%. Natomiast kluby dziecięce już od 2011 r. były tworzone głównie przez podmioty inne niż gmina i struktura ta została zachowana – na koniec 2024 r. stanowiły one 77,8% wszystkich klubów dziecięcych. W przypadku dziennych opiekunów udział innych podmiotów niż gmina wynosił w 2024 r. 95,1%. Należy jednak pamiętać, że do 2013 r. dziennego opiekuna mogła zatrudniać tylko gmina, następnie katalog podmiotów został rozszerzony o osobę prawną i jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej, a dopiero od 2018 r. możliwość taką otrzymały osoby fizyczne, w tym prowadzące działalność na własny rachunek.

Wykres 7 Udział instytucji opieki wg sektora w latach 2011–2024

Źródło: Analiza własna na podstawie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2024 r. (stan na 31 grudnia)

4. Spadło zapotrzebowanie zgłaszane przez gminy oraz podmioty niepubliczne na nowe miejsca opieki – z 56 tys. miejsc na koniec 2023 r. do 35,3 tys. miejsc na koniec 2024 r. Jednak pomimo stałego wzrostu zarówno liczby instytucji, jak i miejsc w tych instytucjach, gminy i podmioty niepubliczne nadal zgłaszają znaczne potrzeby w tym obszarze.
5. Kwota wydatków jednostek samorządu terytorialnego na system opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, (na które składają się także środki m.in. z Programu „Aktywny Maluch”, dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w samorządowych instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3) wyniosła 3 483,7 mln zł.

11. Spis tabel i wykresów

Spis tabel

Tabela 1 Liczba instytucji oraz liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011–2024.....	13
Tabela 2 Liczba dzieci w wieku 1–2 lata na miejsce w żłobku, klubie dziecięcym i u dziennego opiekuna	13
Tabela 3 Odsetek dzieci w wieku 1–2 lata objętych opieką w 2024 r.	15
Tabela 4 Liczba żłobków w latach 2011–2024 wg podmiotu tworzącego	17
Tabela 5 Liczba klubów dziecięcych w latach 2011–2024 wg podmiotu tworzącego	18

Spis wykresów

Wykres 1 Odsetek gmin z instytucjami opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2024 r.	11
Wykres 2 Liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na koniec 2024 r.	12
Wykres 3 Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych wg wieku w 2024 r.	14
Wykres 4 Finansowanie Programu "Aktywny Rodzic" w 2024 r.	23
Wykres 5 Najważniejsze zmiany w obszarze opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2010–2024.....	29
Wykres 6 Liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 wg typów w latach 2011–2024.....	30
Wykres 7 Udział instytucji opieki wg sektora w latach 2011–2024.....	31